

Slutrapport – juli 2012

Lärande utvärdering av ESF-projektet
"Yrkessvenska för integration"
i Katrineholm & Eskilstuna

Angela Nilsson

AGASPO AB

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	3
Syfte och konkreta mål i projektet	3
Hur har utvärderarna arbetat?	4
Organisation och deltagare	5
GENOMFÖRANDE OCH PROJEKTRESULTAT	6
Måluppfyllelse	6
<i>Jämställdhetsintegrering och tillgänglighetsarbete</i>	6
<i>Avslutsenkäter</i>	7
<i>Samverkan, innovativ verksamhet och strategisk påverkan</i>	7
<i>Deltagarna och resultaten</i>	9
<i>Sammanfattning av måluppfyllelse</i>	10
<i>Jämförelse av resultaten på respektive ort</i>	10
<i>Genomförandet</i>	11
<i>Styr- och projektgrupp</i>	13
SLUTSATSER OCH LÄRDOMAR	13

Bilaga 1 - Statistik över deltagare i Katrineholm, data 2009 – 2012

Bilaga 2 -Statistik över deltagare i Eskilstuna, perioden 2009-2012

INLEDNING

Föreliggande rapport är slutrapporten för det ESF-finansierade projektet "Yrkessvenska för integration" som bedrivits i samverkan mellan olika samhällsaktörer i Katrineholm, Flen, Vingåker och Eskilstuna. Det påbörjades i augusti 2009 och pågick till och med juli 2012. Dess huvudsyfte var att utveckla ett alternativ till traditionell SFI-undervisning och målgruppen var framförallt deltagare som inte lyckats tillgodogöra sig den undervisning som de tidigare deltagit i inom SFI. Projektet utgick från ett tidigare projekt "Yrkessvenska/språkpraktik" som genomfördes i Katrineholm och Vingåker och syftade till att vidareutveckla den metod som då tillämpades. Utmärkande för metoden är språkpraktik med språkstödjande undervisning.

Rapporten är en sammanställning av projektets tre år och utgör en del i en tre-årig processutvärdering/lärande utvärdering. Vi inleder med att ge en bakgrund till projektet och dess syfte och mål. Därefter beskriver vi hur utvärderingen har genomförts och vilka underlag den i övergripande termer vilar på. Det följs av en beskrivning och analys av projektresultaten. Rapporten avslutas med en sammanfattning med fokus på vilka lärdomar som kan göras och vilka slutsatser som kan dras av de resultat eller brist på resultat som delar av projektet uppvisar.

Syfte och konkreta mål i projektet

Huvudsyftet med projektet som bedrevs med deltagare på de två orterna, Katrineholm och Eskilstuna kan sammanfattas med de två nyckelorden: **metodutveckling** och **samverkan**. Vid vår analys av ansökans angivna mål och syften fann vi att flertalet inte var utvärderingsbara. I det som följer sammanfattar vi det som vi tillsammans med projektledningen vid utvärderingens start bedömde som centralt för projektet och för oss att följa och utvärdera. Utifrån den bedömningen konkretiserades projektets huvudsyften enligt följande;

- *Metodutvecklingen* syftade till att skapa en alternativ metod för språkinläring. Målet med det var i sin tur att öka anställningsbarheten hos personer som tidigare inte hade kunnat tillgodogöra sig SFI-undervisningen. Två metoder användes för att nå detta syfte. Dessa var *språkpraktik* och *undervisning*.
 - Språkpraktiken hade två syften; det ena var att träna språket i en arbetsmiljösituation för att bidra till ett lärande om arbetslivet i verkligheten. Det andra syftet var att deltagarna samtidigt som de språktränade skulle få en yrkesträning som i bästa fall ledde till arbete. Mentorerna hade hand om kontakterna med praktikplatserna och uppföljningen av praktiken.
 - Undervisningen bedrevs av pedagoger och skedde så långt som möjligt med hjälp av naturliga eller så verkliga situationer som möjligt och med koppling till praktiken. Med naturliga situationer avsågs exempelvis besök på arbetsförmedlingen eller bibliotek. Medan verkliga situationer kunde innebära att pedagogerna istället för att endast prata om demokrati tillämpade demokrati genom att arrangera skolmöten. Tvåspråkiga assistenter arbetade på de båda orterna, för att pröva det som en del av undervisningsmetoden.
- *Samverkan* är en annan aspekt i projektet. Enligt ansökan krävs det en kritisk massa av både deltagare och matchande praktikplatser för att kunna genomföra

individanpassad språkinläring. Det anges som en orsak till att projektet ska sträva efter att utveckla samverkan mellan tre kommuner. Målet är också att under projekttiden undanröja eventuella hinder mellan de myndigheter som på olika sätt berör målgruppen.

Övrigt som enligt ansökan ska göras eller uppnås

- Utöver ovan nämnda syften har projektet enligt ansökan åtagit sig att arbeta med *jämställdhet och tillgänglighet*. Det är dock otydligt beskrivet vad som ska åstadkommas och hur det ska genomföras. Detta åtagande hör ihop med ESF-rådets krav på att projekt ska arbeta med jämställdhetsintegrering och tillgänglighet.
- I ansökan har även angetts att projektet ska arbeta med programkriterierna innovativ verksamhet och strategisk påverkan. Det innebär att nya arbetssätt ska utvecklas och komma andra till del genom informationsmaterial och utåtriktade aktiviteter. Dessutom anges politiker och beslutsfattare med möjligheter att fatta beslut om hur metoden ska användas efter projektslut som viktiga mottagare av resultaten.
- Ett kvantitativt mål som löpande utvärderades under projekttiden var att 80 % av deltagarna skulle anse att de hade fått bra eller bättre vägledning än tidigare (ej definierat i ansökan). Deltagarnas upplevelse av en bra vägledning har mätts genom avslutsenkäter som utvärderarna har tagit fram i samverkan med projektpersonal. På en femgradig skala har de bl.a. svarat på frågor om de är nöjda/missnöjda med projektet, personalen, praktikplatser, om deras kunskaper i språket och om arbetsmarknaden har ökat.
- Ett annat kvantitativt mål var att 50 % av deltagarna 90 dagar efter projektslut skulle befinna sig i arbete, utbildning eller annan arbetsmarknadspolitisk aktivitet (följdes upp av projektet genom kartläggning av deltagarnas sysselsättning).

Hur har utvärderarna arbetat?

Vi inledde uppdraget att utvärdera projektet med att be projektledarna på respektive ort besvara ett frågeformulär som rörde hur de såg på sitt uppdrag och hinder och möjligheter i det. Vi intervjuade därefter mentorer, pedagoger, besökte verksamheterna, gjorde observationer av undervisningen och samtalade med deltagare. Tillsammans med projektledare och pedagoger tog vi fram en enkät som syftade till att undersöka hur deltagarna upplevde projektet. Vi deltog även i ett projektgruppsmöte och tog del av olika slags dokument (ESF-rapporter, statistik, metodbeskrivning, minnesanteckningar från personalmöten m.m.) skapat av projektet. Materialet sammanställdes och analyserades med koppling till projektmålen och genomförandeprocessen. Denna procedur upprepades på ett liknande sätt vid tre tillfällen och presenterades i tre delrapporter.

Vår ambition med rapporterna var att tillsammans med projektledarna använda dem som öppna och levande dokument. Det innebar bl.a. att vi i rapporterna ställde frågor till projektledningen som de gav oss skriftliga svar på. Det gav dem möjlighet att reflektera kring våra frågor samt vid behov nyansera vår bild av projektet med projektledarnas.

Först med projektledarnas skriftliga svar betraktades rapporterna som färdigställda. Rapporterna diskuterades därefter vid ett uppföljningsmöte. Därefter presenterades resultaten för projektgrupp och/eller styrgrupp.

Utöver rapporter har utvärderingsprocessen även omfattat ett antal utvärderings- och lärseminarier som förbereddes och genomfördes tillsammans med projektledarna. Utvärderingsseminarier har hållits dels med handläggare på respektive ort, dels med styrgruppen. Handläggarseminarierna syftade till att utveckla samverkan med de handläggare som försörjde projektet med deltagare. Styrgruppsseminariet syftade till att reflektera kring projektgenomförandet utifrån de medverkande organisationernas perspektiv, samverkan samt diskutera spridning och implementering av resultat. Utöver nämnda seminarier hölls två lärseminarier med personalen. Det ena med fokus på mentorernas roll kopplat till praktikplatser och arbetsgivare och det andra var kopplat till kulturella aspekter kring olika personalgruppers uppdrag. Vi har även haft löpande återkopplingsmöten med projektledarna och under en period (ca 1 gång per månad, vid omkring 7 tillfällen på respektive ort) träffade en av utvärderarna projektledare och medarbetare för att reflektera kring metod och ge fokuserad återkoppling på metod och systematik i projektet. Det bildar dock inte underlag till utvärderingsrapporterna.

Vi höll också i ett slutseminarium i Katrineholm då den metodbeskrivning som tagits fram och tryckts upp till ett spridningsbart dokument diskuterades av politiker, projektledare från nystartade projekt och personal i kommunen och arbetsförmedlingen.

Organisation och deltagare i övergripande termer

Som tidigare nämndes samverkade de fyra kommunerna Katrineholm, Vingåker, Flen och Eskilstuna i detta projekt. Projektägare var Katrineholms kommun. Det bedrevs med deltagare på två orter, Eskilstuna och Katrineholm. Båda orterna hade en egen organisation med varsin projektledare, en pedagog och i början fyra mentorer. När två mentorer slutade i Eskilstuna valde de att istället bemanna projektet med språkresurser, dvs personer som talar särskilt språksvaga deltagares språk. I projektet har språken varit vietnamesiska, somaliska och arabiska.

Projektet hade en projektgrupp och en styrgrupp sammansatt med personer som representerade arbetsförmedlingen och olika enheter i kommunerna som på olika sätt arbetar med projektets målgrupp. Projektgruppen hade en mer operativ roll och träffades regelbundet medan styrgruppen träffades två gånger per år då projektet rapporterade resultat och diskuterade olika övergripande frågor.

Projektets deltagare var personer med utländsk bakgrund som sedan minst ett år har varit helt arbetslösa och personer som har ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen eller introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra invandrare.

I projektet fanns det plats för 60 deltagare samtidigt, 30 platser i Eskilstuna och 30 i Katrineholm som även tog emot deltagare från Flen och Vingåker. Deltagarna gick i projektet i 26 veckor. Totalt antal deltagare som planerades delta i projektet under hela projektiden var 360 personer, varav 144 kvinnor och 216 män. Totalt skrevs 386 (201 män och 185 kvinnor) deltagare in i projektet och fullföljdes av 303 personer, varav 150 män och 153 kvinnor.

GENOMFÖRANDE OCH PROJEKTRESULTAT

Måluppfyllelse

Nedan redogör vi för hur respektive ort har uppfyllt de tidigare angivna målen. Vi börjar med jämställdhet och tillgänglighet för att därefter ta upp utvärderingen av deltagarnas erfarenheter från projektet. Sedan tar vi upp samverkan i projektet och avslutar med resultaten som följs av en analys kopplad till metod och genomförandeprocess.

Jämställdhetsintegrering och tillgänglighetsarbete

På båda orterna har personalen deltagit i olika utbildningar om jämställdhet. Projektledarna har haft ett möte med processtödet för tillgänglighet. Det syftade till att ge kunskaper om och stöd för att arbeta med tillgänglighet i verksamheterna. Projektet har gemensamt infört könsuppdelad statistik.

I Katrineholm bedrevs under projektets sista halvår ett konkret jämställdhets- och tillgänglighetsarbete. Det konkreta arbetet utgjordes av att personalen månadsvis arbetade med en fråga som, för att ge ett exempel, under en månad löd enligt följande; Hur ser könsfördelningen ut när det gäller kontakter med mentorerna? Kontakterna kartlades. Sammanställningen visade att 66 % av männen och 55 % av kvinnorna tar egen kontakt med mentorerna för att få extra hjälp. Av dem får männen i genomsnitt 26 minuter per kontakt medan kvinnorna får 15 minuter. Resultaten ledde till att personalen dels uppmuntrade kvinnorna till att ta kontakt med personalen, dels att de vid kontakterna lät deltagarna ta den tid de behövde. Andra frågor som de kartlade var mäns och kvinnors användning av ordböcker och datorer, tiden det tar att för praktikplatsplacering av män respektive kvinnor, hur praktikplaceringen styrs av kön med koppling till könskodade yrken. De viktigaste resultaten av kartläggningen var att personalen blev mer medvetna om hur de bemöter kvinnor och män och att analysen av kartläggningen ledde till att de vidtog åtgärder för att öka deltagarnas lika möjligheter till stöd.

När det gäller tillgänglighet har de utöver fysisk tillgänglighet (som setts över) framförallt arbetat med att göra undervisningen tillgänglig. I det arbetet har de t.ex. bearbetat studiematerial och individanpassat undervisningen. Mot projektets slut köptes ett fickminne in som kunde användas till att tala in yrkesord från praktikplatser, svar på uppgifter, lyssna på ljudfiler och träna uttal. Verktöget uppskattades av både personal och deltagare, men användes för kort tid för att kunna utvärdera eventuella effekter på språkinläringen.

I Eskilstuna finns dokument som beskriver hur de ska informera deltagarna om jämställdhet, men som vi förstått det inte om tillgänglighet. Även om det först behövs kunskaper för att sedan kunna "göra" jämställdhet, syftar ESF-rådets krav på jämställdhetsintegrering till att ett aktivt arbete genomförs. Det finns inga dokument från Eskilstuna som visar vad de har gjort eller någon tidsplan när något ska genomföras. Inte heller finns det någon dokumentation av några resultat som har uppnåtts. Vårt intryck är att projektet informerar om jämställdhet till deltagarna men att projektledaren och personalgruppen själva saknar kunskaper om hur de kan arbeta med jämställdhetsintegrering. Detsamma gäller för arbetet med tillgänglighet. Vår

bedömning är därför att Eskilstuna inte uppfyller ESF-rådets krav på varken jämställdhets- eller tillgänglighetsarbete.

Avslutsenkäter

Ett mätbart mål i projektet var att 80 % av deltagarna ska uppleva att de har fått bra eller bättre vägledning än de tidigare fått. Då inga definitioner angavs i ansökan tog utvärderarna tillsammans med projektpersonal fram en enkät som på en femgradig skala mätte om deltagarna var nöjda/missnöjda med projektet, personalen, praktikplatser, om deras kunskaper i språket och om arbetsmarknaden har ökat. Det är ett mål som uppfylls av båda verksamheterna i projektet. Sammantaget var deltagarna, enligt enkätsvaren, över lag mycket nöjda med projektet och dess personal.

Det är dock mycket osäkert hur deltagarna uppfattar syftet med enkäten och hur de förstår undersökningen. Eftersom de är i beroendeställning till projektet kan det påverka hur de svarar. Mot den bakgrunden kan enkäterna bara anses ge en fingervisning av deltagarnas upplevelse av att gå i projektet, men inte på något sätt utslagsgivande för bedömningen av projektet. Deltagare kan vara nöjda med att delta i ett projekt utan att projektet för den skull ha uppnått några projektmål. Som vi ser det kan enkätresultaten användas för att göra jämförelser över tid, exempelvis kan plötsliga större avvikelser leda till vidare undersökningar. Så har inte varit fallet här, utan de har hållit ett relativt jämnt innehåll.

Samverkan, innovativ verksamhet och strategisk påverkan

Som tidigare nämnts samverkar de fyra kommunerna Katrineholm, Vingåker, Flen och Eskilstuna i projektet. Några exempel på aktiviteter och aktörer som projektet berörs av är; introduktionsprogram, socialtjänsten och arbetsförmedlingen. Samverkan har organisatoriskt kunnat ske på olika nivåer inom projektet. I styrgruppen har t.ex. förvaltningschefer funnits representerade, i projektgruppen enhetschefer och projektledningen har samverkat med handläggare på olika enheter och arbetsförmedlingen i respektive kommun.

I projektbeskrivningen uppgavs att samverkan skulle utvecklas utifrån hinder i och mellan myndigheter som fördröjer eller hindrar lämpliga insatser på individnivå. En grundläggande svaghet i projektet har varit den bristande förankringen vid projektstart och att projektverksamheten legat vid sidan om ordinarie verksamheter. Bristen på förankring ledde bland annat till att projektets målgrupper inte motsvarade verkliga behov i kommunerna. Om handläggarna hade involverats vid framtagandet av ansökan hade de bl.a. kunnat bidra med att ta fram behovsanpassade kriterier för målgruppen. Det har också saknats långsiktiga strategier för vad resultaten i projektet förväntas leda till och hur och av vem de ska tas tillvara.

En viss samverkan har dock skett och utvecklats mellan de personer som sitter i projekt- och styrgrupp. Dessutom har projektledarna på båda orterna bidragit till att utveckla samverkan på handläggarnivå.

Vid ett utvärderingsseminarium med styrgruppen diskuterades svagheterna i projektet och det konstaterades att det är viktigt att vid framskrivningen av ett projekt reflektera, förankra och göra berörda personer delaktiga (handläggare, målgruppen för projektet,

styrgrupp och projektledning). Genomförandet av ett projekt förenklas om berörda organisationer har en gemensam målbild. Man behöver alltså löpande arbeta med involverade aktörers målbilder och tolkningar av projektsyftet.

Frågan är om projektet uppfyller programkriteriet som rör innovativ verksamhet och strategisk påverkan. Projektet har haft ett begränsat kunskapsutbyte med andra verksamheter/projekt som arbetar med liknande frågor. Det är egentligen inte något obeprövat som har genomförts i projektet, men det innovativa kan kopplas lokalt till respektive kommun och de samverkande aktörerna som inte tidigare har tillämpat metoderna. För Eskilstunas del är det svårt att uttala sig om detta eftersom det inte finns något samlat underlag. Ett minimikrav torde vara att en innovation kan överföras och användas av andra. I det avseendet uppfyller Katrineholm minimikravet. I Katrineholm togs en metodbeskrivning fram som kan spridas och den diskuterades också vid ett slutseminarium då politiker, projektledare och tjänstemän från olika verksamheter deltog. I Katrineholm har vi fått intrycket att metoden som rör den språkförstärkande undervisningen med koppling till praktikplatserna har överförts till ordinarie verksamhet. Vidare har projektgruppen som omfattar båda orterna haft ett relativt nära samarbete och projektet har bidragit till att utveckla relationer och tankar om vidare samarbete mellan organisationerna. Sammantaget är vårt intryck att spridning av kunskaper som berör metodutveckling i relation till deltagarna skett i begränsad omfattning. Strategisk påverkan har att göra med långsiktighet och hur resultaten från ett projekt tillvaratas vilket förutsätter en plan och strategi om vad som ska tillvaratas, av vem och hur. Detta har saknats i projektet.

Deltagarna och resultaten

Följande tabell visar antalet deltagare och resultat för respektive ort. Mätningarna gjordes tre månader efter att deltagarna avslutats i projektet. Eftersom verksamheten på respektive ort bedrivits som självständiga enheter har vi valt att redovisa och jämföra resultaten var för sig (för ytterligare detaljer hänvisas till bilaga 1 och 2).

Vad?	Katrineholm	Eskilstuna	Jämförelse
Totala antalet deltagare	191 (varav 7 börjat om)	195 (varav 19 börjat om)	
Avbrutna	48	16	Betydligt fler avbröt projektet i Katrineholm än i Eskilstuna.
Antal som genomfört och avslutats i projektet	143	160	
Ej utvärderingsbara (deltog vid projektslut)	24	22	Kunde inte följas upp 90 dagar efter projektslut.
Resultat 90 dagar efter projektslut			
Antal utvärderingsbara	119	138	
Arbetssökande	16 % (19)	59 % (81)	Antalet arbetslösa efter projektslut är i Eskilstuna 59 % medan motsvarande för Katrineholm är 16 %.
Andra åtgärder/aktiviteter	18 % (22)	7 % (10)	
Studier	23 % (27)	15 % (21)	23 % av deltagarna i Katrineholm har gått vidare till studier medan motsvarande för Eskilstuna är 15 %.
Arbete	29 % (34)	12 % (16)	29 % av Katrineholms avslutade deltagare gick vidare till arbete medan Eskilstuna bidragit till att 12 % har fått arbete.
Övrigt (ingen kontakt, sjukskrivna, övrigt)	17 (11, 4, 2)	9 (8, 1, 0)	Nära dubbelt så många deltagare i övrigt gruppen för Katrineholm.
Startat eget företag		1	

Bild 1. Tabellen visar genomströmning och resultat i projektet för respektive ort samt en jämförelse mellan orterna. I statistik som rör resultat ingår bara deltagare som kunnat följas upp tre månader efter projektslut.

I Katrineholm har 191 deltagare skrivits in i projektet och 7 av dessa har börjat om, vilket berodde på att de av olika skäl inte kunde delta fullt ut under sin första period. 48 personer avbröt (inklusive de 7 som började om) och sammanlagt 143 personer genomförde det. 23 av dem som avbröt gjorde det pga av sjukdom, 16 av personliga skäl medan 9 gick tillbaka till handläggarna av felplaceringsskäl. Orsaken bakom det stora antalet deltagare som avbröt projektet i Katrineholm förefaller vara att flera deltagare som hänvisats till projektet inte uppfyllde kraven på bl.a. heltidsengagemang.

Av de 143 deltagare som fullföljde projektet i Katrineholm har alla utom 2 haft praktik. Orsaken uppges vara att de hade önskat sig en särskild praktik som projektet inte lyckades ordna. Genomsnittstiden för praktiken var 20 veckor, fyra dagar per vecka. Eftersom mätningen av resultatet gjordes 90 dagar efter att deltagarna avslutats i projektet ingår inte de som deltog under projektets sista period i utvärderingen. För Katrineholms del ingår därför 119 personer i den utvärderingen. Ungefär hälften av de 34 som gått vidare till arbete har fått det på sina praktikplatser. Praktikplatserna liksom de som fick arbete var ungefär jämnt fördelade mellan privata och offentliga arbetsgivare. Av de 27 som gick vidare till studier gick flertalet till CSN-berättigade utbildningar såsom folkhögskola. En del har påbörjat SFI-studier med målet att klara D-betyg. Av övriga avslutade deltagare är 19 arbetssökande och 22 har gått till andra åtgärder.

I Eskilstuna har 195 personer skrivits in i projektet. Av dessa började 19 om och 16 personer avbröt (exklusive de som började om) pga sjukdom eller personliga skäl. Sammanlagt 160 personer uppges ha genomfört projektet.

Av de 160 deltagare som fullföljde projektet har så många som 18 % (28) av deltagarna inte haft någon praktik. Orsaken var, enligt projektledaren, att de inte hade förutsättningar att gå ut i praktik. Genomsnittstiden för praktiken var 15 veckor. 118 personer hade praktik fyra dagar per vecka och 14 personer har haft färre än fyra dagar per vecka (det varierar mellan 3-1 dag per vecka). Flertalet praktikplatser (69 %) var i den privata sektorn. 16 personer gick vidare till arbete och 21 till studier. Vi har inga uppgifter om i vilken sektor de fick arbete i eller vilken sorts studier de gick vidare till. Då de personer som deltog vid projektslut inte kan ingå i utvärderingen av projektresultaten eftersom mätningarna genomförs 90 dagar efter att deltagarna avslutats i projektet omfattas 138 personer i Eskilstuna av den utvärderingen.

Sammanfattning av måluppfyllelse

I Katrineholm gick 29 % (34) vidare till arbete och 23 % (27) till studier. Sammanlagt har alltså 52 % (61) gått vidare till arbete och studier. I Eskilstuna gick 12 % (16) vidare till arbete och 15 % (21) till studier. Sammanlagt gick alltså 27 % (37) vidare till arbete eller studier.

Projektmålet var formulerat som så att 50 % av alla deltagare skulle ha gått vidare till arbete, studier eller annan aktivitet. Om vi till de som gått vidare till arbete och studier lägger de personer som gått vidare till andra aktiviteter är resultatet i Katrineholm 70 % och i Eskilstuna 34 %. Med andra ord har verksamheten i Katrineholm uppfyllt målet men inte verksamheten i Eskilstuna.

Jämförelser av resultaten på respektive ort

Katrineholms resultat i relation till projektmålen är mer än dubbelt så bra som Eskilstunas. Ett av de viktigaste resultaten är att så många som 34 personer har fått arbete. Motsvarande siffra i Eskilstuna är 16 personer. Mer än dubbelt så många har alltså kommit vidare till arbete i Katrineholm. En konsekvens av de sammantaget låga resultaten i Eskilstuna är att 59 % (81) vid 90-dagarsuppföljningen var arbetslösa medan motsvarande siffra för Katrineholm var 16 % (19). Frågan är hur skillnaderna kan förklaras. Beror det exempelvis på att deltagarna haft olika språknivåer, utbildningsnivåer eller ålder?

En jämförelse mellan deltagarnas språknivåer vid projektstart, deras genomsnittliga ålder och utbildningsnivå på respektive ort visar att de i genomsnitt hade samma nivåer inom alla tre områden. Med andra ord förefaller deltagarna på de båda orterna ha haft ungefär samma utgångspunkter i ovan nämnda avseende. En annan relevant jämförelse är att undersöka genomförandet i projektet vad gäller tillämpad metod och vad som kan sägas om deltagarnas språkutveckling.

Genomförandet

I samband med utvärderarnas möten med projektledare, mentorer och pedagoger uppfattade vi inledningsvis att metoden för språkinläring i projektet var vag och att metodutvecklingen skedde mer på känsla än utifrån kunskaper och systematik. Projektledarna och utvärderaren bestämde vid ett återkopplingsmöte att fokusera på metodutvecklingen och det har sedan dess varit ett centralt inslag i utvärderingen.

Tidigt tog utvärderaren upp vikten av att projektledarna/projektet arbetar med någon form av metodbeskrivning för att förtydliga tillvägagångssättet i den metod som skulle prövas i projektet. Avsikten med en metodbeskrivning var ur vårt perspektiv dels att synliggöra vad som gjordes i samband med språkinläringen, dels att systematiskt beskriva, tillämpa, utvärdera det som gjordes och därigenom utveckla metoden. Ytterligare en avsikt var att i ett senare skede kunna sprida kunskaper om metoden. Det är dock bara Katrineholm som har dokumenterat sitt arbete i en metodbeskrivning. Den har, enligt projektledaren, gett en samlad utgångspunkt och skapat ett tydligt sammanhang för verksamhetens olika delar.

I Katrineholm har de arbetat med individuella handlingsplaner för deltagarna och de har utvärderat deltagarnas språkutveckling. Den omfattar sex aspekter på språkkunskaper. Dessa är; hörförståelse, läsförståelse, skrivfärdighet, konversation, uttal och ordkunskap. Framstegen har klassificerats i fem nivåer (inget framsteg, mindre framsteg, framsteg, bra framsteg, mycket bra framsteg). Utvärderingen visar att 92 % av alla deltagare har höjt sin nivå minst ett steg (40 % av dem ytterligare en eller flera nivåer) under projektiden (se bilaga 1). Det är att betrakta som goda resultat med avseende på gruppens utgångspunkter.

Katrineholm har arbetat metodiskt och konsekvent med praktikplatser och språkstödande undervisning och tagit fram en metodbeskrivning som successivt utvecklats till ett spridningsbart dokument.

Samverkan med olika handläggare har i Katrineholm varit komplex dels genom att de har tagit emot deltagare från tre kommuner, dels antalet handläggare. I samband med att vi hade handläggarseminarium hade projektledaren kontakter med omkring 45 handläggare.

Ett grundläggande problem i projektet var som vi tidigare nämnde att många deltagare inte klarade kraven i projektet. Det ledde till att en relativt stor grupp efter en tid avbröt projektet bland annat för att de av hälsoskäl inte klarade av heltidssysselsättning. Det innebar att både projektledaren och handläggarna i det avseendet ägnade sig åt icke produktivt arbete.

Projektledaren i Katrineholm tog fram följande urvalskriterier för deltagare som kunde börja projektet. "Deltagarnas språkkunskaper bör ligga på en SFI B nivå. Deltagarna ska kunna delta fullt ut i projektets upplägg, vilket bland annat innebär heltidsstudier och vid behov ska de kunna pendla. Detta förutsätter att deltagarna inte har hälsoproblem eller andra problem som försvårar heltidsdeltagande i projektet."

Även om kriterierna uppenbarligen inte bidrog till att Katrineholm fick andra deltagare än Eskilstuna (som inte hade några urvalskriterier), kan man fundera över om de har haft någon betydelse. Kriterierna har trots allt bidragit till att skapa en diskussion och gemensam problembild som både handläggare och projektledare har tvingats förhålla sig till. Projektet formulerade sina önskemål med koppling till projektmålen och motiverade varför kriterierna var viktiga grundkrav i verksamheten. Vår tolkning är att projektet genom kriterierna tog ställning till ett sammanhang i vilket deltagarna ingår och att detta bidragit till att förtydliga inriktningen i verksamheten.

Sammantaget tyder resultaten i Katrineholm på att det arbete som gjorts där och den metod som tillämpats fungerar mycket bra med avseende på att så många som fyrtiotre procent av deltagarna gick vidare till arbete eller studier.

I Eskilstuna visar projektet på stora brister i dokumentation, systematik och uppföljning av genomförandet och metodutvecklingen. De har inte systematiskt arbetat med individuella handlingsplaner för deltagarna och ingen språkutvärdering har genomförts. Inte heller har de tagit fram en metodbeskrivning. Det finns dock några spridda dokument som inte är satta i ett sammanhang. De hade inte heller några särskilda kriterier för vem som kunde börja projektet utan överlät åt kommunens eller arbetsförmedlingens handläggare att avgöra vilka som ska börja projektet. Sammantaget är innehållet i verksamheten oklar och hur de har arbetat med deltagarna. Ett relativt stor antal deltagare har t.ex. kunnat genomgå det utan praktikplacering och relativt många har börjat om i projektet.

Verksamhetens syfte och mål var otydliga och vaga och medarbetarna hade olika uppfattningar om dem. Under genomförandet saknades det över lag en långsiktig övergripande planering med tydliga och tidssatta mål för projektet och uppföljning av olika insatser. De initierade olika pedagogiska tillvägagångssätt som dessvärre inte dokumenterades på ett användbart sätt. Några exempel på sådana insatser var praktikgrupper, yrkesintroduktion och språkresurser som ersatte två mentorer.

Verksamheten i Eskilstuna har i jämförelse med Katrineholm varit mindre komplex med avseende på att de endast har haft deltagare från en kommun. I samband med att vi hade handläggarseminarium i Eskilstuna hade projektledaren kontakt med omkring 5 handläggare, vilket skilde sig betydligt från Katrineholms 45 handläggarkontakter.

När det gäller projektmålen finns det olika tecken på att Eskilstuna under projektiden skapat egna mål och syften med projektet, vilka inte matchar vad de har fått medel från ESF-rådet för att genomföra. Mycket tyder på att projektet har använts för att minska kommunens försörjningsstöd då deltagarna genom att skrivas in i projektet övergår till arbetsförmedlingens aktivitetsbidrag. Projektledaren har tidigare påpekat att de fått propåer från ledningen i kommunen att minska försörjningsstödet, vilket angetts som

ett delskäl till att de överinskriv deltagare i projektet. Det är dock kortsiktigt tänkt om vi ur det perspektivet jämför med resultaten från Katrineholm vars arbete kan antas löna sig också på längre sikt.

Om verksamheten i Eskilstuna kan sammantaget sägas att verksamheten varken styrdes, leddes eller följdes upp på ett målinriktat sätt. Ingen metodbeskrivning togs fram och det är fortfarande oklart vad den delen av verksamheten innehöll och vad den innebar för deltagarna i relation till språkutveckling och närmande till arbetsmarknaden. Vår tolkning av den låga måluppfyllelsen i Eskilstuna är att det återspeglar det bristfälliga i genomförandet av projektet. Det finns således inget att sprida för strategisk påverkan som berör metoden, även om det finns andra lärdomar att göra av projektet (se nedan).

Styr- och projektgrupp

I projektet har projektgrupp och styrgrupp brustit vad gäller sin styrande och beställande roll. De är ytterst ansvariga och har inte ställt krav på att projektledarna ska leverera några särskilda resultat vid bestämda tidpunkter. Det är trots allt de som har initierat ett utvecklingsprojekt och det är rimligt att förvänta sig att de också vore intresserade av att det leder till några resultat som kan användas av andra. Vårt intryck är att sistnämnda inte varit fallet, delvis för att det inte funnits någon plan för det. Vilket de delvis också instämt i när vi har tagit upp diskussionen vid våra presentationer av utvärderingsrapporter/seminarier.

SLUTSATSER OCH LÄRDOMAR

Inledningsvis vill vi nämna att projektet i starten var bristfälligt förankrat i de organisationer som påverkades av det och projektbeskrivningen var vagt formulerad. Denna brist har i övergripande drag påverkat resultatet och urvalet av deltagare samt fokus för verksamheterna som delvis har tvingats anpassa sig till de deltagare som anvisats till projektet. Ett grundproblem var att projektet inte var anpassat till de personer som var inskrivna i handläggarnas verksamheter. Som framgått har verksamheterna på respektive ort löst det på olika sätt och med snarlika förutsättningar nått helt skilda resultat.

I Katrineholm gick 70 % av de utvärderingsbara deltagarna vidare till arbete, studier eller andra aktiviteter. Då uppföljningen gjordes 90 dagar efter deltagarna avslutats i projektet ingår inte de 24 personer som fortfarande var deltagare vid projektslutet. 29 % av deltagarna gick vidare till arbete och 23 % till studier. Endast 16 % av deltagarna stod som arbetssökande efter sitt deltagande i projektet. 92 % av alla deltagare höjde sina språkkunskaper minst en nivå. 40 % av dem minst ytterligare en nivå. I verksamheten uppfylldes också kraven vad gäller arbete med jämställdhetsintegrering och tillgänglighet.

Verksamheten leddes av en målmedveten och engagerad projektledare och utmärktes av ett metodiskt och konsekvent arbete med individuella handlingsplaner, praktikplatser och språkstödande undervisning, vilket dokumenterats i en metodbeskrivning. Resultaten visar att den tillämpade metoden fungerar bra både vad gäller språkinläring och närmande till arbetsmarknaden.

I Eskilstuna gick 38 % av de utvärderingsbara deltagarna vidare till arbete, studier eller andra aktiviteter. Av dem utgjorde 12 % de som gick vidare till arbete och 15 % till studier. Av samma skäl som ovan ingår inte heller här de 22 deltagare som deltog i projektet vid dess slut. Verksamheten har drivits med vaga mål och brister i styrning och dokumentation. Det har saknats individuella handlingsplaner och ingen utvärdering av språkutvecklingen har gjorts. Inte heller uppfylldes kraven på verksamheten att arbeta med jämställdhetsintegrering eller tillgänglighet. Det är i korthet svårt att uttala sig om vad verksamheten egentligen innehållit, då ingen sammanhängande metodbeskrivning har framtagits. Projektledaren har också haft svårt att redovisa och skilja på vad de i framtiden skulle göra, när de skulle genomföra något, hur det skulle ske och vad som faktiskt har genomförts. Mycket tyder på att den delen av projektet har haft andra mål och syften än projektansökan angivit.

Av ovan förefaller det troligt att det konsekventa, systematiska och målmedvetna arbetet i Katrineholm har lett fram till de goda resultaten. Detta trots att verksamheten under genomförandet kantats av många svårigheter, bland annat har en utmaning varit att få personalen att driva åt samma håll.

Projektägaren är ytterst ansvarig för projektet och har tillsammans med styrgruppen/projektgruppen brustit när det gäller förberedelser, förankring och delaktighet för berörda personer/verksamheter, först vid framskrivningen och sedan vid genomförandet i projektet. Det har saknats en tydlig "beställare" och uppföljning av projektresultaten liksom utbyte och överföring av kunskaper och erfarenheter mellan projekt och ordinarie verksamheter.

Projektet förefaller ha bidragit till att utveckla samverkan när det gäller nya kontaktytor mellan olika enheter i berörda kommunen. De framstår dock som mer personanknutna än strukturella. Beträffande programkriterierna innovativ verksamhet och strategisk påverkan vågar vi påstå att verksamheten har uppfyllt kraven om man tänker sig att det innovativa ligger på lokal nivå och den tillämpade metoden varit ny för berörda kommuner. Den strategiska påverkan har varit bristande eftersom det inte har funnits någon efterfrågan på resultaten från övriga verksamheter. Spridningen kom till genom projektledaren i Katrineholms försorg och inte genom förfrågan från några intressenter. Till ett slutseminarium trycktes metodbeskrivningen upp och diskuterades bl.a. av politiker, projektledare, arbetsförmedlare, enhetschefer och en förvaltningschef. Även om vi anser att tre års arbete borde kunna leda längre finns det inget från ESF-rådets sida som säger något om nivån och därför kan kravet/målet sägas vara uppfyllt i Katrineholm. Motsvarande har dock inte uppfyllts i Eskilstuna.

Finns det då några särskilda lärdomar som kan göras av projektets genomförande? Ja det finns en hel del att uppmärksamma kring genomförandet. I det som följer punktar vi ned vad vi har sett som viktiga aspekter att ta med sig för framtida projekt.

- Projekt av den här typen som finansieras av ESF-rådet syftar till ett utvecklingsarbete, inte till att finansiera sådant som går under ordinarie verksamhet. Det bildar som vi ser det en utgångspunkt för hur projektarbetet bör betraktas. Först och främst som ett utvecklingsarbete. Det påverkar vem som anställs som projektledare och vilka krav som ställs på denna.

Projektagare/styrgrupp bör fundera över vilka färdigheter, kunskaper och egenskaper som är mest centrala för projektledarrollen.

- Beställaren av utvecklingsprojektet bör ta sin roll som "beställare" på allvar, ställa tydliga krav på utvecklingsarbetet och att resultat redovisas. Såväl negativa som positiva lärdomar är av vikt i ett arbete som strävar efter utveckling.
- Projektagare och styrgupp/projektgrupp bör förtydliga sina roller, ansvar och kopplingen mellan projektet och ordinarie verksamhet.
- Styrgrupp/projektgrupp bör ställa tydliga krav på projektledaren, efterfråga resultat, sätta upp deadlines med leveranskrav. Det kan gälla övergripande planer såsom verksamhetsplaner och metodbeskrivning och uppföljningar av olika aktiviteter inom projektet.
- Om projektledaren är oerfaren bör ett stöd för denne finnas i kommunen.
- Det är viktigt att arbeta med att utveckla gemensamma målbilder av projektet med berörda parter på olika nivåer (löpande förankring av projektet och projektresultat).

Huddinge 2012-07-12

Angela Nilsson
AGASPO AB

Bilaga 1

Projektets statistik över deltagare i Katrineholm, data 2009 – 2012

Totalt antal deltagare:	191	88M	103K
Total antal individer	184	86M	101K
Avbrutit (personliga skäl, sjukdom mm)	48	30M	18K
Deltagare som genomgått projektet	143	61M	82K
Praktik /yrkesträning	141	59M	82K
Genomsnittstiden för praktik	20 veckor		

Deltagares sysselsättning i samband med projektavslut (har kontrollerat fram till 2012-03-01)

• Arbete	25	10M	15K
• Starta eget	0		
• Studier	35	14M	21K
• Annan aktivitet	7	6M	1K
• Åter handläggare	47	18M	29K
• Mammaledig	1		1K
• Långtidssjukskriven	1		1K

Aktiviteter tre månader efter avslut

• Arbete	34	15M	19K
• Starta eget			
• Studier	27	9M	18K
• Annan Aktivitet	22	11M	11K
• Arbetssökande	19	10M	9K
• Sjukskrivna	4	1M	3K
• Ingen kontakt	11	4M	7K
• Övrigt	2		
• Ej utvärderingsbar	24 (de som slutar april-maj)		

Skolgång från hemlandet

Analfabeter:	11K	1M	11,9%
Mindre än 6 år:	26K	8M	23,8%
9 år:	19K	30M	34,26%
12år:	16K	14M	20,98%
Mer än 12 år:	7K	8M	10,49%

K: 79

M: 61

Saknar uppgifter om 3 st (143)

Meridianvärde/medelvärde är 9år

Uppgett SFI nivå:

	K	M	
Annat:	19	7	18,18%
A:	6	2	5,59%
B:	26	26	36,36%
C:	24	20	30,76%
D:	7	6	9,09%

Meridianvärde/medelvärde är B

Åldersfördelning:

	K	M	
21-30:	19	11	20,98%
31-40:	13	13	18,18%
41-50:	37	25	43,36%
51-60:	12	11	16,08%
60+:	1	1	1,40%

Meridianvärde/medelvärde är 41-50

Arbete från hemlandet

Inget:	41K	7M	33,57%
1-5 år:	8K	11M	13,87%
6+:	23K	26M	34,26%
I Sverige:	0K	2M	1,40%

Saknas uppgifter: 27 st (143)

Meridianvärde/medelvärde är 1-5

Resultat av språkutvärdering (2012-03-01)

Ingen märkbart framsteg: 0 5K	1M	4,19%	
Mindre framsteg: 1	28K	19M	32,87%
Framsteg: 2	17K	17M	23,78%
Bra framsteg: 3	15K	5M	13,99%
Mycket bra framsteg: 4	2K	1M	2,09%
Ej utvärderad:	2K	4M	4,19%

Meridianvärde/medelvärde är 2

Praktikplatser

Kommunala:	47K	22M	46,85%
Privata:	36K	36M	50,34%
Ingen:	0K	2M	3,49%

Meridianvärde/medelvärde är: privata praktikplatser

Börjat om i projektet

5K	2M	4,89%
----	----	-------

Förlängt med två månader

5K	1M	4,19%
----	----	-------

Personer som avbröt

Sjukdom	9K	14M	47,91%
Personligt skäl	6K	10M	33,33%
Felplacering	3K	6M	18,75%

Meridianvärde/medelvärde är: sjukdom

Bilaga 2

Projektets statistik över deltagare i Eskilstuna, perioden 2009-2012

Totalt antal deltagare:	195	113M	82K
Total antal individer	176	100M	76K
Avbrutit (personliga skäl, sjukdom mm)	16	11M	5K
Individer som genomgått projektet	160	89M	71K
Praktik /yrkesträning	132	76M	56K
Genomsnittstiden för praktik	15 veckor		

Deltagares sysselsättning i samband med projektavslut

• Arbete	19	12M	7K
• Starta eget	2	2M	
• Studier	19	8M	11K
• Annan aktivitet	28	19M	9K
• Åter handläggare			
• Mammaledig	0		
• Långtidssjukskriven	0		

Aktiviteter tre månader efter avslut: har kontrollerat 133 deltagare fram till 2012-03-07

• Arbete	16	9M	7K
• Starta eget	1	1M	
• Studier	21	9M	12K
• Annan Aktivitet	10	7M	3K
• Arbetssökande	81	47M	34K
• Sjukskrivna	1		1K
• Ingen kontakt	8	6M	2K
• Övrigt	0		
• Ej utvärderingsbar	22	13M	9K

Skolgång från hemlandet

Analfabeter:	9K	7M	9%
Mindre än 6 år:	25K	25M	31%
9 år:	12K	20M	20%
12år:	10K	16M	26%
Mer än 12 år:	15K	21M	23%

K: 71

M: 89

Saknar uppgifter om 0 st

Meridianvärde/medelvärde är 9år

Uppgett SFI nivå:

	K	M	
Ovr.utb:	0	0	0%
A:	12	14	16%
B:	23	33	35%
C:	18	23	26%
D:	18	19	23%

Meridianvärde/medelvärde är B

Åldersfördelning:

	K	M	
21-30:	8	6	9%
31-40:	26	27	33%
41-50:	29	37	41%
51-60:	8	17	16%
60+:	0	2	1%

Meridianvärde/medelvärde är 41-50

Arbete från hemlandet

Inget:	32K	4M	23%
1-5 år:	17K	24M	26%
6+:	22K	61M	52%
I Sverige:	4K	5M	6%

Saknas uppgifter: 0 st

Meridianvärde/medelvärde är 1-5

Resultat av språkutvärdering

Ingen märkbart framsteg: 0	0K	0M	0%
Mindre framsteg: 1	0K	0M	0%
Framsteg: 2	0K	0M	0%
Bra framsteg: 3	0K	0M	0%
Mycket bra framsteg: 4	0K	0M	0%
Ej utvärderad:	0K	0M	0%

Meridianvärde/medelvärde är 0

Praktikplatser

Kommunala:	12K	4M	11%
Privata:	37K	59M	69%
Ingen:	14K	14M	20%

Meridianvärde/medelvärde är: privata praktikplatser

Börjat om i projektet	6K	13M	10%
-----------------------	----	-----	-----

Personer som avbröt

Sjukdom	2K	1M	19%
Personligt skäl	3K	10M	81%
Felplacering	0K	0M	0%

Meridianvärde/medelvärde är: Personliga skäl